

Varig lønnstilskudd – bakgrunnsinformasjon

«Varig lønnstilskudd» er et viktig virkemiddel for å gjøre dette mulig, ved å kompensere for redusert arbeidsevne og bidra til at flere kan stå i jobb over tid. Likevel er ordningen i dag lite tilgjengelig og preget av ulik praksis.

Tall fra NAV fra april 2026 viser at kun rundt 3 800 personer på landsbasis mottok «varig lønnstilskudd».

Varig lønnstilskudd – hvorfor er dette viktig for personer med Parkinsons sykdom?

Bakgrunn

Mange personer med parkinson ønsker å fortsette i arbeid så lenge som mulig. Arbeid handler ikke bare om inntekt, pensjon og fremtidige rettigheter, men også om mestring, identitet, sosial tilhørighet og muligheten til å bruke egen kompetanse.

For personer som får varig redusert arbeidsevne som følge av sykdom, kan varig lønnstilskudd være et viktig virkemiddel. Ordningen innebærer at NAV kan gi økonomisk støtte til arbeidsgiver for å kompensere for redusert arbeidsevne, slik at arbeidstakeren kan fortsette i jobb fremfor å falle ut av arbeidslivet.

Hvorfor engasjerer Norges Parkinsonforbund og andre yngre personer med parkinson i arbeidsfør alder seg i saken om «varig lønnstilskudd»?

Bakgrunnen er erfaringer fra medlemmer, pårørende og arbeidsgivere som har opplevd utfordringer knyttet til informasjon, veiledning og vurdering av varig lønnstilskudd.

Arbeidet tar utgangspunkt i et enkelt spørsmål:

Får personer som fortsatt har arbeidsevne og ønsker å bidra, en reell og tidsriktig vurdering av virkemidler som kan gjøre det mulig å fortsette i arbeid?

For Norges Parkinsonforbund handler dette først og fremst om arbeidsdeltakelse og muligheten til å beholde mennesker i arbeid så lenge som mulig.

Hva har vi gjort?

Gjennom det siste året har Norges Parkinsonforbund samlet erfaringer og kunnskap om hvordan ordningen fungerer i praksis.

Arbeidet har blant annet omfattet:

- Kartlegging av erfaringer fra konkrete saker
- Juridisk vurdering av regelverket
- Dialog med NAV

- Gjennomgang av Proba-rapporten fra 2024
- Dialog med politikere og andre relevante aktører

Hva viser arbeidet så langt?

Arbeidet tyder på at det kan være et gap mellom hva regelverket åpner for og hvordan ordningen fungerer i praksis.

Flere spørsmål peker seg ut:

- Vurderes ordningen tidlig nok i sykdomsforløpet?
- Får brukerne tilstrekkelig og lik informasjon om mulighetene som finnes?
- Praktiseres unntaksbestemmelsene reelt og konsistent?
- Er saksbehandling, oppfølging og veiledning tilstrekkelig forutsigbar?
- Opplever brukerne likebehandling og rettssikkerhet?
- Kan finansieringsmodellen påvirke hvordan ordningen brukes i praksis?

Arbeidet har hatt som mål å identifisere forhold som kan ha betydning for om personer med parkinson får reell tilgang til virkemidler som skal bidra til å holde dem i arbeid.

Målet er ikke å utfordre ordningen som sådan, men å bidra til at personer som fortsatt har arbeidsevne og ønsker å arbeide, får en reell mulighet til å få relevante virkemidler vurdert før tilknytningen til arbeidslivet går tapt.

Varig lønnstilskudd – fungerer ordningen slik den er ment for personer som ønsker å fortsette i arbeid?

Innledning

Varig lønnstilskudd er et arbeidsmarkedstiltak som skal gjøre det mulig for personer med varig og vesentlig nedsatt arbeidsevne å få eller beholde ordinært arbeid.

Ordningen er særlig viktig for personer med progressive eller kroniske sykdommer som fortsatt har betydelig arbeidsevne, men som over tid trenger tilrettelegging og kompensasjon for redusert produktivitet.

Erfaringer fra konkrete saker, juridisk vurdering, evalueringen gjennomført av Proba samfunnsanalyse og møte med NAV og NAVs svar peker imidlertid på at det kan være et gap mellom regelverkets intensjon og hvordan ordningen fungerer i praksis.

Problemstillingen synes i mindre grad å være knyttet til selve regelverket, og i større grad til hvordan ordningen praktiseres, prioriteres og organiseres.

Konsekvensen kan være at personer som både kan og ønsker å arbeide, mister tilknytningen til arbeidslivet tidligere enn nødvendig, og i stedet går over på passive ytelser.

Dette reiser spørsmål om:

- Ordningen vurderes tidlig nok i sykdomsforløpet
- Brukerne får korrekt, tilstrekkelig og lik informasjon om mulighetene som finnes
- Unntaksbestemmelser vurderes reelt og konsistent i praksis
- Saksbehandling, oppfølging og veiledning gir nødvendig forutsigbarhet og rettssikkerhet
- Dagens finansieringsmodell påvirker faktisk tilgang til tiltaket

1. Bakgrunn og kontekst

Arbeid handler ofte om inntekt – samtidig handler arbeid om langt mer enn inntekt og familiens økonomi.

For personer med varig sykdom eller funksjonsnedsettelse representerer arbeid også sosial tilhørighet, identitet, mestring, selvstendighet og muligheten til å bidra.

Mange mennesker med kroniske og progressive sykdommer har betydelig restarbeidsevne i mange år etter at diagnosen er stilt. De ønsker å fortsette i arbeid, og arbeidsgiver ønsker ofte å beholde dem.

«**Varig lønnstilskudd**» er etablert nettopp for å gjøre dette mulig.

Spørsmålet er om ordningen i praksis brukes på en måte som understøtter dette formålet.

2. Typisk situasjon

Personen har:

- Etablert arbeidstilknytning
- Høy motivasjon for å fortsette i arbeid
- Betydelig arbeidsevne
- En sykdom som forventes å utvikle seg over tid (parkinson)

Verken arbeidstaker eller arbeidsgiver ønsker at arbeidsforholdet skal opphøre.

Likevel opplever mange at vurderingen av «*varig lønnstilskudd*» kommer sent i prosessen, ofte etter langvarig sykefravær eller etter utprøving av andre løsninger.

Når tiltak vurderes sent, øker risikoen for at arbeidstilknytningen svekkes før virkemidlene tas i bruk.

3. Hva regelverket legger opp til

Varig lønnstilskudd er ikke en rettighetsbasert ordning.

NAV skal foreta individuelle vurderinger og utøve skjønn i den enkelte sak.

Det er heller ikke grunnlag for å hevde at bestemte diagnoser automatisk gir rett til tiltaket.

Samtidig åpner regelverket for individuelle vurderinger og unntak, blant annet for sykdomstilstander der arbeidsevnen forventes å svekkes gradvis og hvor sykmelding ikke nødvendigvis er hensiktsmessig.

Spørsmålet er derfor ikke om skjønn skal utøves, men hvordan skjønnet praktiseres.

4. Erfaringer fra brukere

Erfaringer fra flere saker viser et gjennomgående mønster:

- Brukere opplever stor variasjon i informasjon og veiledning
- Utfallet kan oppleves å være avhengig av egen kunnskap om regelverket
- Prosessene kan være lange og lite forutsigbare
- Vurdering av varig lønnstilskudd kommer ofte sent

Flere beskriver at de må bruke betydelige ressurser på å finne frem i regelverket og følge opp egen sak, samtidig som de står i en krevende helsesituasjon.

Dette reiser spørsmål om både likebehandling, forutsigbarhet og rettssikkerhet.

Et gjennomgående trekk i flere saker er at utfallet kan synes å være påvirket av hvor godt den enkelte kjenner regelverket, hvor aktivt saken følges opp og hvilken informasjon som gis lokalt. Dette er særlig krevende fordi målgruppen ofte står i en situasjon preget av sykdom, usikkerhet og behov for å ivareta både arbeid, helse og familie. Dersom tilgang til tiltak i praksis påvirkes av brukerens egen kapasitet til å identifisere muligheter og følge opp saken over tid, reiser dette spørsmål om likebehandling og rettssikkerhet.

5. Hva Proba-rapporten viser

Proba samfunnsanalyse gjennomførte i 2024 en evaluering av ordningen på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Rapporten konkluderer blant annet med:

- Betydelige geografiske forskjeller i praktisering

- Variasjoner i hvordan ordningen brukes
- At ordningen ofte tas i bruk senere enn ønskelig
- At varig lønnstilkudd fremstår som samfunnsøkonomisk lønnsomt
- At det forekommer en form for rasjonering av ordningen

Rapporten peker også på at personer i enkelte tilfeller søker eller innvilges uføretrygd der varig lønnstilkudd kunne vært et realistisk alternativ.

Dette understøtter problemstillingen om hvorvidt relevante tiltak vurderes tidlig og konsekvent nok til å forebygge unødvendig utstøting fra arbeidslivet.

6. Finansiering og mulige systemutfordringer

Utgifter til varig lønnstilkudd finansieres gjennom NAVs lokale tiltaksbudsjetter.

Utgifter til uføretrygd finansieres over folketrygden.

Flere aktører, herunder Proba, har reist spørsmål om denne organiseringen kan påvirke hvordan ordningen brukes i praksis.

Dersom tilgang til tiltaket påvirkes av lokale budsjetter og prioriteringer, kan dette bidra til geografiske forskjeller og ulik tilgang til tiltak som ellers fremstår faglig hensiktsmessige.

7. Kjernen i vurderingen

Tilgjengelig materiale peker samlet i retning av at utfordringene i stor grad kan være knyttet til praktisering, prioritering og organisering av ordningen, snarere enn til selve regelverket.

Det er også verdt å merke seg at NAV sentralt beskriver et handlingsrom i regelverket som i enkelte tilfeller oppleves å være bredere enn det brukere og arbeidsgivere møter lokalt. Dette kan indikere at utfordringen ikke nødvendigvis ligger i regelverket eller de sentrale føringene, men i hvordan disse omsettes til praksis og veiledning i den enkelte sak.

Dette innebærer at personer med tilsynelatende sammenlignbare forutsetninger kan oppleve ulik informasjon, ulik oppfølging og ulik tilgang til tiltak, selv om regelverket i utgangspunktet gir samme muligheter.

Både statsrådets redegjørelser, NAVs svar, brukererfaringer og Proba-evalueringen synes å understøtte at regelverket gir et større handlingsrom enn det som i enkelte tilfeller oppleves å bli benyttet i praksis.

8. Forhold som bør sees nærmere på

Særlig følgende spørsmål fremstår som sentrale:

- Informasjonsplikt og faktisk veiledning i praksis
- Bruken av unntaksbestemmelsen
- Rettssikkerhet, likebehandling og forutsigbarhet – herunder betydningen av informasjon, veiledning og brukerens egen kapasitet til å følge opp saken
- Saksbehandlingstid og oppfølging
- Finansieringsmodellens betydning for praktisering av ordningen

9. Avslutning

Kjernen i problemstillingen er ikke om personer med varig sykdom skal gis en automatisk rett til «varig lønnstilskudd».

Spørsmålet er om personer som fortsatt har arbeidsevne og ønsker å bidra, får en reell og tidsriktig vurdering av tiltaket før de mister tilknytningen til arbeidslivet.

Et sentralt spørsmål er også om personer i sammenlignbare situasjoner får de samme mulighetene til å få tiltaket vurdert, uavhengig av hvilken informasjon de mottar eller hvor stor kapasitet de har til å følge opp egen sak.

Dersom ordningen skal fungere etter sitt formål, må den bidra til å forebygge utstøting fra arbeidslivet – ikke først vurderes når veien tilbake allerede har blitt vesentlig vanskeligere.